

L'enverinament per bolets a Cal Rull de Tossa l'any 1928 i la intervenció del Dr. Lluís Font

MERCÈ MUNDET TORRES

Arquitecta tècnica i llicenciada en filosofia

Quaderns de la Selva, 22 (2010), 167-181

Centre
d'Estudis
Selvatans

Divendres dia 26 d'octubre de 1928 en el *Diario de Gerona*, a l'apartat de *Información general*, subapartat *Gacetilla* es podia llegir la següent notícia:

“Por comer setas en malas condiciones han sufrido sintomas de intoxicación todos los componentes de la familia del manso denominado *Rull* de Tossa de Mar que, gracias a la oportuna intervención del doctor Font, no tuvieron lamentables consecuencias.”

Vuitanta anys després voldria ampliar aquesta notícia i rectificar-ne algunes dades, aportant sobretot la informació transmesa per la meva àvia Lluïsa Pujol Mompart i el meu pare Joan Mundet Pujol que ja de petita em varen explicar aquests fets i em varen parlar amb admiració i respecte del Dr. Font, el metge que els va guarir.

He completat les dades que tenia investigant el cas i fent les consultes que he considerat oportunes. He parlat amb moltes persones per intentar treure a la llum tot el que encara era possible salvar de l'oblit. Anècdotes, petits detalls... han estat molt ben rebuts perquè han contribuït a sumar informació. Ara que ja he decidit posar un punt i a part (mai un punt i final) en aquesta recerca he de manifestar que en general aquestes investigacions que he dut a terme han estat productives.

Vaig començar a cercar informació sobre el tema la primavera de 2008. Sabia que la notícia de l'enverinament havia aparegut a la premsa, però no l'havia llegit ni sabia de quin diari es tractava. David Moré Aguirre, arxiver de Tossa, em va orientar cap a la recerca en la premsa digitalitzada, on vaig aconseguir trobar l'article.

Sabia que a Anglès l'any 1927 també hi havia hagut un enverinament per bolets, però amb resultat tràgic. Vaig voler saber-ne més i l'arxiver d'Anglès, Emili Rams Riera, va trobar una partida de defunció de 1927 en què la causa de la mort era “intoxicación de setas”.

Aquestes dues troballes em van animar a continuar investigant, però pel que fa al cas d'Anglès ni les recerques que han fet per a mi alguns amics ni la carta demanant informació que vaig enviar al Casal de Jubilats d'Anglès han donat resultats concloents. No he pogut trobar ningú que hagi sentit a dir que un home va morir a Anglès el 1927 per haver menjat bolets tòxics. Tinc diferents hipòtesis per explicar aquest fet, aquest buit d'informació, però encara no m'he decantat per cap.

A l'Arxiu de Tossa vaig poder comprovar que el Dr. Font havia estat metge de Tossa del 1926 al 1939, vaig conèixer el seu nom, Lluís; el seu segon cognom, Margarit, i el seu domicili durant la seva estada a Tossa.

No entrava en les meves expectatives poder contactar amb algun descendent del Dr. Font que em pogués parlar d'ell. Potser perquè inconscientment el comparava amb el Dr. Melé que, malauradament, va sobreviure als seus fills.

No m'havien dit mai quina edat tenia el metge a l'època, si era o no casat, si tenia fills o no. Jo me l'imaginava com un home d'una edat avançada, però no molt gran, perquè per poder arribar a cal Rull depressa, quan va convenir, calia

una certa agilitat. El cert és que jo tenia assumit que no podia trobar a Tossa algun descendent del metge amb qui poder parlar.

Va ser pels volts de Nadal de 2009 que en un article de Josep Maria Ainaud de Lasarte titolat “1936. Tossa amb ulls d’infant” vaig llegir “Hi havia també un metge, el Dr. Font, que tenia uns fills de la nostra edat...”. Aquesta va ser una descoberta transcendent per al meu treball: si el Dr. Font tenia fills —vaig calcular d’uns 70 o 80 anys en l’actualitat— podia posar-me en contacte amb ells. Però, com fer-ho?

I vam arribar al març d’enguany (2010). A la llum del dia perquè sense enllumenat elèctric els dies eren més curts i foscos durant la setmana de la nevada, em vaig sorprendre en llegir en un dels nombrosos llibres sobre cinema que hi ha a casa; “José Luis Font Martí. Tossa de Mar (Girona) 1932...” (Crusells, 2009). Podia ser un dels fills del Dr. Font a què feia referència Ainaud de Lasarte? La data de naixement concordava i el segon nom, Lluís, era el nom del Dr. Font. Però el cognom Font és molt comú a Catalunya...

Tot seguit vaig demanar a la Teresa Mur Cañet del Jutjat de Pau de Tossa que comprovés si en els Llibres de Registre de Naixements hi havia un Josep Lluís Font Martí nascut l’any 1932 i, certament la meva intuïció no m’havia enganyat. A més, també va poder trobar l’acta de naixement de la filla del Dr. Font, la Maria Teresa Font Martí (1938).

Cal Rull els anys 50.

Fotografia de la col·lecció Germans Mundet Torres.

Ara que ja sabia els noms, ¿com podia contactar amb ells? Vaig utilitzar el recurs informàtic que ens faciliten les “Páginas blancas” de la companyia telefònica i hi vaig trobar moltes persones amb els cognoms Font Martí. Vaig enviar una carta certificada a Josep Lluís Font Martí a una adreça de Cubelles (Barcelona), però em va ser retornada: “Falta escalera, piso, puerta” dades que no proporciona aquesta pàgina web.

Em quedava el recurs del telèfon, però a Cubelles no responia ningú. Finalment en trucar a un telèfon de Barcelona em va respondre la Maria Teresa Font Martí que, efectivament, va resultar ser la filla del Dr. Font. Poder parlar amb els descendents del metge em va permetre, entre d'altres coses, donar un enfocament diferent, més adequat, a aquest article.

L'enverinament per bolets a Cal Rull l'any 1928

“Por comer setas en malas condiciones...”

Un dia d'octubre de 1928 el masover de cal Rull,¹ Joan Mundet Vidal² va recollir una flota de gírgoles de bruc³ al capdemunt del pla de Sant Benet, prop del torrent que separa les terres de cal Rull de les del mas Sant Benet.⁴

En arribar a casa va netejar, rentar i escaldar els bolets amb aigua agafada del pou de davant de la casa, que s'usava per al consum humà. Després d'escórrer els bolets, van reutilitzar l'aigua per bollir una perolada de patates per als porcs i un cop acabades les feines de la jornada es van disposar a sopar.

1 El mas que des de mitjan segle XIX es coneix com cal Rull va anomenar-se en un inici mas Bosch de Sant Benet, ja que aquest era el cognom dels primers que l'ocuparen (s. XIV i XV). En documents de principi del s. XIX consta com mas Ferran, nom que encara avui indica el registre de la propietat. El mas està situat en un terreny de 25 ha. format en la seva major part per terres de conreu amb una part de pineda i alzinar. Afronta amb el mas d'en Ferro a l'altra banda de la riera i amb el mas de Sant Benet mitjançant torrent al nord, al sud amb la carretera de Tossa a Llagostera i a l'est amb les terres del desaparegut mas Bendric. Cal Rull va ser una casa de planta quadrada d'uns 70 pams de costat, que es va anar ampliant, sobretot a la planta baixa, per fer més corts per animals. A la planta pis s'hi va afegir una cambra. Compositivament respon a l'esquema de masia de tres crugies, dues plantes, la distribució de les quals es pot observar als plànols, i coberta a dues aigües amb els vessants encarats cap a les façanes laterals. Les parets són de pedra i de tapial. A la façana principal es conserva la porta d'entrada, dovellada, i sobre aquesta, encara que actualment cegada, la finestra amb impostes de la sala.

2 Joan Mundet Vidal va néixer el 1892 al mas can Fornaca de Caldes de Malavella. Els seus pares, Pere i Maria, eren de Cassà de la Selva. Joan va ser el desè de catorze germans: Pere, Mercè, Joan, Maria Carme, Joaquina, Narcís, Emília, Miquel, Lluís, Joan, Anna, Manel, Àngela i Esteve, dels quals van arribar a grans nous: Pere, Mercè, Maria Carme, Narcís, Miquel, Joan, Anna, Àngela i Esteve. El més petit dels germans, Esteve, va quedar-se de masover a can Fornaca. Joan, de jove, va treballar de xofer de tartana al Balneari Prats de Caldes de Malavella. Després del casament el matrimoni Mundet-Pujol va anar a viure a Can Riurans de Caldes on hi van néixer els dos fills grans, l'Esteve-Agapito (1919) i la Maria (1922). Poc després es varen traslladar a Tossa, a Cal Rull, on hi van néixer en Joan (1924) i la Trini (1935). En Joan es va integrar plenament a Tossa, poble on havia nascut la seva dona, la Lluïsa. Va ser Pelegrí l'any 1948 i uns anys abans va fer una col·lecta per comprar la bandera de sant Isidre, patró dels pagesos, que encara en l'actualitat els seus descendents porten en les processons.

3 Pel que fa a la gírgola de bruc (*Lyophyllum descastes*), “[h]i ha espècies semblants del mateix gènere... totes elles són comestibles” (Ballesteros, 2001)

4 Aquesta zona és força humida i a l'època hi havia moltes salamandres.

Lluïsa Pujol Mompert (1896-1980)

Joan Mundet Vidal (1892-1974)

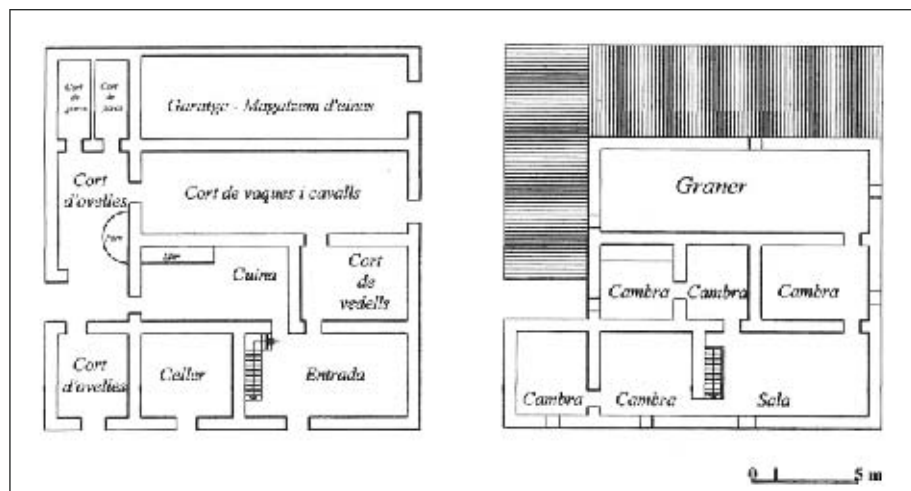
Les fotografies són de la col·lecció Germans Mundet Torres.

“...han sufrido síntomas de intoxicación todos los componentes de la familia del manso denominado Rull de Tossa de Mar...”

Van sopar d'hora, com era costum a la tardor i a l'hivern, el matrimoni i els tres fills: Esteve Agapito, Maria i Joan. De bolets, passats per la paella, la dona de la casa, Lluïsa Pujol Mompert⁵ no en va menjar. Mai no menjava ni bolets ni peix que no hagués netejat ella mateixa.

Mentre sopaven un dels gats s'estava a la cuina rondant la taula i algú li va donar uns trossets de bolet, entre d'altres coses. Havent sopat tots van pujar al pis de dalt. L'escala, situada a l'esquerra de l'entrada, comunicava la planta baixa amb la sala, que feia de distribuïdor de les diferents cambres de dormir.

5 Lluïsa Pujol Mompert va néixer el 1896 al mas d'en Ferro de Tossa. El seu pare, Josep, va néixer a Sils i la seva mare, Filomena, era de Castanyet. El seu avi patern, Rafael Pujol Pi va ser massover de can Vilas de Tossa. La seva àvia materna, que aleshores ja era vídua, vivia al carrer Nou de Tossa amb el seu fill Esteve, de motiu "Capellànet", que va ser Pelegrí l'any 1919. La Lluïsa va ser la petita de vuit germans (Maria, Josep, Maria, Innominada, Joan, Llorenç, Genoveva i Lluïsa) dels quals quatre van arribar a grans: Maria (novícia que va morir a 22 anys de tuberculosi), Joan, Llorenç i Lluïsa. La Lluïsa va servir a Tossa a la casa dels Brugueras, propietaris de mas d'en Ferro, i va fer de cambrera a la fonda can Bou de Santa Coloma de Farners i al Balneari Vichy Catalán de Caldes. A Caldes hi va conèixer Joan, amb qui es va casar el 23 de novembre de 1918 a l'església de Sant Esteve de Caldes.

Planta baixa i planta pis de cal Rull tal com era fins les reformes dels anys 60.
Plànols a partir dels esbossos dibuixats per Joan Mundet Pujol l'any 1976 per a un treball escolar de 8è d'EGB de Mercè Mundet Torres.

Tots es van adormir, però quan havien passat entre dues i tres hores el pare i els tres fills es varen despertar amb problemes gàstrics i malestar. De seguida van deduir que la causa era la ingesta de bolets perquè l'única que no tenia molèsties era la mare, que no n'havia menjat, i el que es trobava pitjor era el pare, que era el que n'havia menjat més. Així doncs, la notícia que va aparèixer al diari no era del tot certa: no tots els membres de la família es varen intoxicar i aquest fet va ser decisiu per com es varen desenvolupar els esdeveniments posteriors.

Era a la nit, quatre persones —tres nens d'entre 4 i 9 anys i un adult— corrien perill. La gravetat de la situació exigia anar a buscar ràpidament un metge al poble, a uns 4 km del mas. La Lluïsa va córrer cap a can Coure, a peu, no es podia perdre temps a despertar l'animal i col·locar-li el carro. Els masovers de can Coure, mas situat a uns 3 km de Tossa, es van aixecar del llit per ajudar els veïns i amics. El masover, Sebastià Tranis Expósito, va anar de pressa, a peu, al poble a buscar el Dr. Font, que vivia al carrer de la Guàrdia número 9, davant de la casa de Joaquim Esteve-Llach Martí, que aleshores era l'alcalde. Dolors Collell Collell, masovera de can Coure, va enfilat amb la Lluïsa la pujada de n'Oliver per atendre els malalts mentre esperaven el metge.

“...gracias a la oportuna intervenció del Dr. Font no tuvieron lamentables consecuencias.”

Passades les 10 de la nit va arribar el Dr. Font amb Sebastià. El metge duia el maletí ben equipat amb tota la medicació i instrumental necessaris per casos d'intoxicació per bolets. El Dr. Font va posar en pràctica, amb molt d'encert, el

Els tres fills grans del matrimoni poc després de l'enverinament. Dret Esteve Agapito (1919-1938?), asseguts Joan (1924-2008) i Maria (1922-2000). Encara no havia nascut la Trini (1935-1993)

Fotografia de la col·lecció Germans Mundet Torres.

que s'aplicava a l'època en aquestes circumstàncies. El que va quedar marcat en el record dels pacients i dels testimonis van ser les actuacions més contundents. En el cas més greu, el del pare, va optar per fer un rentat d'estómac introduint líquid, a través d'un tub. Veure aquesta intervenció va impressionar molt la Dolors. Van mirar de distreure els petits mentre els aplicava una injecció als glutis.⁶

Amb tot, però, el metge no podia garantir una evolució favorable dels pacients i per això va dir a la Lluïsa i a la Dolors que, si a mitjanit els malalts encara presentaven símptomes d'enverinament, anessin a buscar el capellà⁷ perquè cap a la matinada algun d'ells ja podria ser mort.⁸ Preocupats per l'evolució dels malalts ningú no va fer cas del gat que, com que també havia menjat bolets, saltava i miolava amb grans crits.

Quan el rellotge marcava tres quarts de dotze cap dels quatre malalts encara no semblava guarit. La Dolors va preguntar-li a la Lluïsa a cau d'orella si creia que calia anar a buscar el mossèn. La Lluïsa va dir-li que esperés i a les dotze tots van començar a sentir-se millor i a agafar el son. Veient que s'anaven refent, la preocupació es va centrar en els porcs, que havien menjat patates cuites amb brou de bolets, però al matí següent van poder comprovar que no els havia passat res. En canvi el gat va morir.

La recuperació dels fills va ser ràpida, però el pare va estar dies convalescent. El Dr. Font els va dir que si alguna altra vegada els passava quelcom semblant mengessin café torrat mentre esperaven el metge.

L'enverinament per bolets a Anglès l'any 1927

Tot i que la notícia que va publicar dies més tard el *Diario de Gerona* sobre l'enverinament per bolets a cal Rull de Tossa no era ni molt extensa ni ocupava un lloc preferencial el fet és que es va produir una certa difusió del cas.

Un dels que va llegir la notícia va ser el metge d'Anglès. No he pogut esbrinar si es tractava del metge titular d'Anglès Carles Cendra Terrades o de Ramon

6 A manca d'un dietari del Dr. Font on es detallés el protocol a seguir en cas d'enverinament per bolets, només es poden fer suposicions. En el llibre del Dr. V. Herzen s'indica el procediment recomanat per aquest: "*INDICACIONES TERAPÉUTICAS: 1º, evacuación inmediata, rápida y completa del veneno, a menos de que no pueda ser inmediatamente neutralizado por el contraveneno; 2º, reconocido el veneno, adminístrese el contraveneno y, 3º, préstese al envenenado los cuidados facultativos que requiera su estado (tratamiento sintomático de los efectos tóxicos)... En caso de que no se logre que el enfermo vomite, o, mejor, acto seguido, practíquese el lavado de estómago con 5, 10 y hasta 20 litros de agua tibia simple o con adición de un antídoto, vertiendo de 1 a 2 litros de líquido cada vez, con el fin de distender por completo la mucosa gástrica. Setas: vacíese cuanto antes el estómago mediante lavados purgantes: R. Aceite de ricino....30 a 40 gr, Aceite de croton....1 gota. Adminístrense algunas cucharadas de carbón de madera machacado o de negro animal. Actívese la diuresis: agua lactosada, tisanas diuréticas, leche. Caliéntese al enfermo; cálmese el dolor abdominal con cataplasmas laudanizadas. Dese agua de Selz o hielo para calmar los vómitos y bromuro potásico contra el delirio. Eter por vía hipodérmica; nada de alcohol por vía gástrica. Inyecciones de suero adrenalinizado. Para combatir la parálisis del corazón, tintura de belladonna, XXX gotas, o inyección de sulfato neutro de antropina, 1 miligramo, en dos veces al día. Inhalaciones de oxígeno.*" (Herzen, 1941)

7 El rector de Tossa l'any 1928 era Mn. Josep i el vicari, Mn. Josep Riera Riera.

Signatura del Dr. Font.

8 El mateix any 1928, dijous 16 de febrer, la Lluïsa havia perdut el petit dels seus dos germans, Llorenç del mas Sant Benet. Va morir d'un infart fulminant a la botiga de can Frigola de Llagostera, on havia anat, com era costum el dia de mercat, amb el seu germà Joan del mas d'en Ferro i el seu cunyat Joan de cal Rull.

Viñas Triadó, metge substitut d'Anglès i titular de Brunyola. Un d'aquests dos metges, per tant, va escriure al Dr. Font perquè li expliqués quin remei havia aplicat als seus pacients ja que ell l'any anterior, el 1927, no havia pogut fer res per salvar la vida d'un seu pacient.⁹ Hauria estat molt interessant poder tenir accés a la correspondència entre els dos metges, ja que potser hauríem pogut saber quins bolets van menjar realment uns i altres, quines possibilitats hi havia amb els mitjans de l'època de salvar-se, quin era l'estat general dels pacients... perquè és possible que el d'Anglès hagués ingerit un bolet dels anomenats tòxics mortals, com per exemple la farinera borda (*Amanita phalloides*) i en aquest cas un sol bolet causa la mort.

En qualsevol cas el Dr. Viñas¹⁰ era alleshores el Jutge de pau d'Anglès i com a tal va signar l'acta de defunció de Francesc Casademont Roca, pagès de 59 anys, que va morir per intoxicació de bolets el 9 de desembre de 1927. El difunt vivia al carrer de la Coma número 8 (actual carrer Nou), era vidu de Rosa Barnades i en morir deixà una filla de nom Enriqueta que aleshores era soltera.

El Dr. Lluís Font Margarit

Lluís Font Margarit va néixer a Barcelona el 3 de juny de 1897. Va ser el sisè dels set fills, sis nois i una noia, del matrimoni format per Josep Font Pinós i Concepció Margarit Riera. La família gaudia d'una bona posició econòmica ja que el pare tenia una fàbrica tèxtil a Terrassa, on es teixia roba per fer matalassos i, a més, la mare era una pubilla de Sant Andreu. Orfe de pare des dels dotze anys, la mare de Lluís va aconseguir mantenir l'economia gràcies a les seves propietats.

Lluís Font Margarit es va decantar pels estudis de medicina seguint la seva vocació i es va formar a la Facultat de Medicina de les universitats de Barcelona i Valladolid. En acabar la seva formació exercí un temps a Badalona. L'any 1926 arribà a Tossa, que aleshores comptava amb uns 1600 habitants, per substituir el

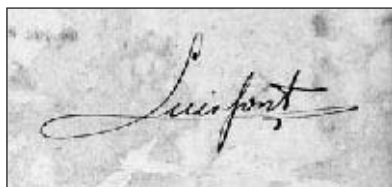
9 Aquesta sensació d'impotència que experimentà el metge d'Anglès que va escriure al Dr. Font recorda el que diu Carlo Levi (1902-1975) metge, escriptor, pintor... quan explica una experiència real davant un malalt de paludisme: *"Ma non c'era più nulla da fare: l'uomo estava morendo. Inutili le fiale..., con cui, per solo scrupolo di coscienza, ma senza nessuna speranza, cercai di rianimarlo. Era un attacco di malaria pernicioso, la febbre passava i limiti delle febbri più alte, l'organismo non reagiva più... Poco dopo era morto. [...] Le donne mi pregavano, mi benedivano, mi baciavano le mani. Una speranza, una fiducia assoluta era in loro. Mi chiedevo che cosa aveva potuto generarle. Il malato di ieri era morto, e io non avevo potuto far nulla per evitarne la morte..."* [P]iuttosto si erano accorte che, nella mia impotenza, mi ero tuttavia sforzato di far qualcosa per il moribondo e l'avevo guardato con interesse, e con reale dispiacere?" [Però no hi havia res a fer: l'home es moria. Foren inútils els injectables... amb els quals, per escrúpol de consciència, però sense cap esperança, vaig provar de reanimar-lo. Sofria un atac de malària perniciosa; la febre superava els límits de la febre més alta, l'organisme no reaccionava... Poc després era mort. [...] Les dones m'ho demanaven, em beneïen, em besaven les mans. Tenien una esperança, una fe absoluta. No m'explicava en què podia basar-se. El malalt d'ahir era mort, i jo no havia pogut fer res per evitar-ho... [...] ¿[P]otser s'havien adonat que, malgrat la meua impotència, havia intentat fer alguna cosa a favor del moribund i que l'havia visitat amb interès, i que havia sentit autèntica pena?" (Levi, 1945, versió catalana d'Edmon Vallès, 1964; el subratllat és nostre).

10 El Dr. Viñas (1889-1978), metge i historiador, era parent del Dr. Joaquim Codina Viñas (1868-1934), metge i micòleg de prestigi, que dona nom a una de les associacions micològiques catalanes més reconeguda.

El Dr. Lluís Font Margarit (1897-1950).
La fotografia és de la collecció Germans Font Martí.

Dr. Francesc Xavier Oms Burcet que, després d'exercir la medecina durant 18 anys en aquest poble, va marxar a Barcelona.

El Dr Font s'instal·là al carrer de la Guàrdia número 9, a la casa que havia deixat vacant el Dr. Oms. El 1926 hi havia tres metges a Tossa, el Dr. Ignasi Melé Farré, el Dr. Lluís Font Margarit i el Dr. Jaume Escat Bosch. El Dr. Font va coincidir dos anys amb el Dr. Melé en l'exercici de la medicina al poble i va ser ell qui el 29 de maig de 1928 va certificar la seva defunció per asistòlia a les 5 de la matinada al seu domicili del carrer Tarull.

El Dr. Font, col·legiat número 506 del Col·legi oficial de metges de Girona, pagava a l'ajuntament en aquells anys d'abans de la Guerra civil 94 pessetes en concepte de Contribució industrial. A l'època hi havia a Tossa molts casos de tuberculosi pulmonar. El Dr. Font en va tractar diversos pacients i se sentia satisfet d'haver contribuït a guarir-ne uns quants.

El Dr. Font, que havia arribat a Tossa solter, va conèixer en aquesta població Josefa Martí Ruana. Ella era de Barcelona i estiuejava a la vila amb la seva família. La parella es va casar el 12 de novembre de 1930 i va tenir dos fills: Josep Lluís (Josep com la mare i els dos avis i Lluís com el pare), nascut a Tossa el 12 de febrer de 1932, i la Maria Teresa (Teresa com l'àvia materna), nascuda el 2 d'octubre de 1938 en plena Guerra civil i que va ser batejada per Mn. Josep Soler de Morell. La família conserva diversos quadres d'aquest mossèn i pintor; en destaca un que representa l'interior d'una casa de la Vila vella de Tossa, en concret de la casa Falguera. La filla dels massovers de can Sans, Filomena Balmaña Ruaix, va treballar a la casa del matrimoni Font Martí. També s'encarregava de tenir cura de la mainada.

Catòlic practicant, el Dr. Font va ser pelegrí de Tossa l'any 1935. Aquell any Manel Vilà Dalmau havia aconseguit el vist-i-plau del bisbe de Girona Josep Cartaça Inglès, perquè a la tornada de la peregrinació es cantés una obra seva, la *Cançó dels pelegrins*. Va ser aquell any, doncs, quan per primera vegada es va cantar aquesta cançó que des de llavors tots els que participen en la celebració l'han fet seva com si es tractés d'un himne tossenc. El pelegrins i els vilatans canten els versos de la cançó quan el síndic proclama que "s'ha complert el vot" a la capella del Socors. La cançó exalta el lirisme i l'èpica de la gesta dels pelegrins i dels orígens de la tradició, que es renova any rera any el 20 de gener en el vot del poble que duu al pare pelegrí i els seus acompanyants a caminar des de Tossa a Santa Coloma de Farners des d'on tornen a la vila l'endemà travessant la comarca de la Selva

El febrer de 1939 va morir a Barcelona un parent metge, l'oncle Paco. Al Dr. Font se li va presentar l'oportunitat de substituir-lo i exercir la medicina a Barcelona i, al mateix temps, aconseguir un entorn més favorable per als estudis acadèmics dels fills. A la fi de 1939, doncs, després d'haver viscut els anys de la guerra a la vila, la família Font Martí va marxar de Tossa. El Dr. Font havia estat el metge del poble durant 14 anys, havia estat Jutge de pau i havia viscut en un carrer que, per circumstàncies de la història, havia canviat tres vegades de nom en

La família Font Martí el dia del Ram a Barcelona, l'any 1943.

La fotografia és de la col·lecció Germans Font Martí.

aquests anys: la Guàrdia, Francesc Macià i *Flechas Azules*. El Dr. Salvador Macip Mor va ser el metge que el va substituir i el Dr. Emili Mons Clos el metge que va coincidir amb el Dr. Font els darrers 4 anys.

A Tossa el Dr. Font anava a la Platja Gran amb la família, feia una caminadeta fins la Fisoleta o passejava els gossos —una gran afecció— pel camí de ronda. De retorn a Barcelona observava els canvis de la natura en els arbres de la Gran Via i un dia va arribar a casa amb un tortell tot dient: “He comprat un tortell per celebrar que ja han sortit les fulles dels arbres”. Era un home molt detallista, en paraules de la seva filla.

La relació del Dr. Font amb Tossa va continuar ja que la família venia al poble els estius per trobar-hi els amics de la vila i també altres estiuejants com els Benet, els Batiste-Alentorn...

El Dr. Font va morir de càncer a Barcelona el 23 de novembre de 1950, amb 53 anys. Els seus fills, que aleshores tenien 18 i 12 anys han seguit la carrera cinematogràfica, i l'art moltes vegades també pot ser terapèutic... Però això forma part d'una altra història.

Consideracions finals

L'enverinament per bolets a cal Rull és una d'aquelles "històries familiars" que he sentit moltes vegades des de que era petita i que jo ara explico a les meves filles de manera que continui la transmissió oral. És una història amb elements forts, durs, però sortosament té un desenllaç feliç. Com diu la dita "Allò que s'explica no és res" i encara que es varen viure hores molt angoixants tots se'n varen sortir. Tots, excepte el gat.

La història és alligonadora, molt a la mida dels que ens dediquem a la docència perquè té molts elements que conviden a la reflexió. En primer lloc permet fer referència al fet que només s'han d'agafar els bolets que es coneguin molt bé, en bon estat i de llocs segurs.

Ens demostra que moltes coses a la vida són producte de l'atzar: si la meva àvia, Lluïsa Pujol Mompert, hagués menjat bolets no hauria estat en condicions d'anar a buscar ajuda i qui sap quina fi haurien fet tots... Perquè, tot i que no sempre els bolets són mortals per si sols, les complicacions que comporten en la salut poden provocar la mort.

Permet veure un tret del caràcter de la meva àvia, la rapidesa a reaccionar. Ella no es va deixar portar per les circumstàncies i va tenir la sang freda que calia per deixar els malalts sols i marxar en plena nit a cercar ajuda.

Posa en evidència tanmbé els canvis que la tecnologia ha produït en la vida diària: ara una simple trucada des d'un mòbil hauria evitat fer un munt de kilòmetres a peu. No es disposava ni de mitjans de comunicació ni de transport, que faciliten les coses i acceleren els tràmits.

Els fets permeten parlar encara del valor de la gratitud, valorar l'ajuda que incondicionalment van donar els veïns i sense la qual els intoxicats no se n'haurien sortit. Amb raó es diu "Val més un bon veí que un parent milionari a les Amèriques".

I, és clar, la història permet reconèixer i apreciar el saber fer professional del Dr. Font, allò que encertadament el diari qualificà com "oportuna intervenció". En primer lloc, seguint el codi deontològic, va aixecar-se del llit una nit de tardor per córrer a auxiliar els malalts. Va preparar convenientment el maletí i una vegada al lloc va trobar-se amb els 4 malalts per a ell sol. Va saber aplicar el poder de la ciència, els medicaments, adients i necessaris en aquell moment i les tècniques apropiades a cada pacient.

El doctor era sens dubte un professional coneixedor del seu ofici, un metge que es va veure obligat a reconèixer les seves limitacions i la dels medicaments que va aplicar, és a dir, va haver d'informar a l'única de la família que estava sana que si en un termini de menys de dues hores no s'observava millora en els malalts, calia esperar un decenllaç fatal. I com a creient i adreçant-se a una persona també creient va dir que anessin a buscar el mossèn. El Dr. Font va demostrar ser un bon coneixedor de la naturalesa humana: va creure en la possibilitat que l'enverinament es pogués repetir (l'home és l'únic animal que ensopega dues

vegades en la mateixa pedra). I també aquí el seu consell va ser encertat: els va recomanar mastegar i empassar cafè torrat mentre el metge no arribés. El cafè, producte que es té a l'abast a casa, actua com a succedani del carbó actiu, un absorbent digestiu.

I, finalment, tractant-se d'una família creient i practicant, és fàcil imaginar la meva àvia en aquelles hores encomanant-se a Déu i a tots els sants, especialment Sant Sebastià. Després d'haver fet tot el que era humanament possible, calia esperar l'ajut del cel. Qui sap si va prometre anar a seguir el Pelegrí i l'any 1929 l'Evarist Ruaix Garriga la va tenir entre els seguidors...

Fonts

Informació oral facilitada per: Lluïsa Pujol Mompart (1896-1980), Joan Mundet Pujol (1924-2008), Angeleta Tranis Cullell (1921), Vicenç Esteban Darder (1930), Maria Teresa Font Martí (1938), Josep Lluís Font Martí (1932) i Àngela Gascons Balmaña (1946).

Arxiu Parroquial de Tossa. Llibre XVI Baptismes.

Arxiu Municipal de Tossa. Fons Ajuntament de Tossa (Contribució industrial).

Registre Civil de Tossa. Llibres de Registre de naixements.

Arxiu Històric d'Anglès. Llibres de Registre de defuncions.

Bibliografia

AINAUD DE LASARTE, Josep M. *Tossa Paradís retrobat*. Barcelona-Tossa de Mar: Edicions Mar Menuda, 2009

BALLESTEROS SAGARRA, Enric. *Bolets del massís de Cadiretes*. Barcelona: Brau Edicions, 2001

CAMPS ARBOIX, J. de, i CATALÀ ROCA, F. *Les cases pairals catalanes*. Barcelona: Ediciones Destino, 1977 (5ª. ed.).

CONGOST, Rosa et alii. *La masia catalana. Evolució, arquitectura i restauració*. Barcelona: Brau Edicions (col. Arquitectura tradicional, vol. 1), 2005.

CRUSELLS, Magí. *Directores de cine en Cataluña*. Barcelona: Publ. de la Universitat de Barcelona, 2008.

GASCONS BASSAS, Salvi. *Tossa i el seu pelegrí*. Barcelona: Editorial Selecta, 1982.

Gavarres, núm. 10 (2006). Dossier: *Metges i Manescals*.

HERZEN, V. *Guía y formulario de terapéutica*. Trad. J. A. Espasa. Madrid: Editorial Espasa-Calpe, 1941 (15ª. ed.).

Història Natural dels Països Catalans. Vol. 13: *Amfibis, rèptils i mamífers*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

LEVI, Carlo. *Cristo si è fermato a Eboli*. Torí: Einaudi, 1945 (ed. cat. *Crist s'ha aturat a Èboli*, Barcelona: Vergara, 1964; trad. Edmon Vallès)

- LLEONART FABRELLAS, Jaume, i MUNDET TORRES, M. Pilar. *Tossa*. Girona: Diputació de Girona / Caixa de Girona (Quaderns de la Revista de Girona 14), 1987.
- MUNDET TORRES, Joan. *Homes i paisatge*. Tossa. Segles XIV-XVIII. UdG, 2001
- PINYOL LLÉSERA, Eva. *L'humanista Dr. Ignasi Melé Farré (1859-1928)*. Tossa: Ajuntament de Tossa de Mar, 2010.
- RIPOLL MASFERRER, Ramon. *Les masies de les comarques de Girona*. Girona: Editorial Gòthia, 1983.
- VALLRIBERA PUIG, Pere, "Un llinatge il·lustre de metges de La Selva; Els Oms de Blanes", *Quaderns de la Selva* 1 (1984).

Internet

<http://www.gironacat/sgdap/cat/premsa.php>

<http://webspobles.ddgi.cat>

Agraïments

Vull donar les gràcies a les persones que, d'una manera o d'una altra, m'han ajudat en l'elaboració d'aquest text: Carme Bargalló Pedret, Vicenç Esteban Darder, Roser Eroles Oso, Jordi Feliu Fortià, Neus Fernández Mundet, Àngela Gascons Balmaña, David Moré Aguirre, Teresa Mur Cañet, Maria Assumpció Pujol Ferrer, Enriqueta Soler Reguera, Emili Rams Riera, Angeleta Tranis Collell, Mireia Viñas Duran, Ester (recepció del Col·legi oficial de Metges de Girona) i especialment els germans Maria Teresa i Josep Lluís Font Martí i la meva família propera.